

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ВІДМИВАННЯ ГРОШЕЙ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ЧЕРЕЗ КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Процес глобалізації світової економіки, розвиток фінансових технологій вносять не лише позитивні зміни в сучасності, але й створюють низку проблем. Наприклад, проблему легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Ефективної системи боротьби з цим явищем поки не створено, незважаючи на зусилля, спрямовані на протидію легалізації «брудних» коштів.

Згідно зі ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з доходами, одержаними злочинним шляхом, а також вчиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких доходів, чи володіння ними, прав на такі доходи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням доходів, одержаних злочинним шляхом.

Таким чином, поняття «відмивання грошей» можна розглядати у широкому та вузькому значенні. У широкому розумінні відмивання грошей - це сукупність способів, прийомів та процедур, що дозволяють отримувати кошти від незаконної діяльності, переводити їх в інші активи з метою приховування істинного походження, справжніх власників або інших аспектів, які могли б свідчити про порушення законодавства. У вузькому розумінні термін «легалізація (відмивання) доходів» означає процес перетворення нелегально отриманих доходів на легальні. За своєю суттю, легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, це виведення в законний обіг «брудних» коштів.

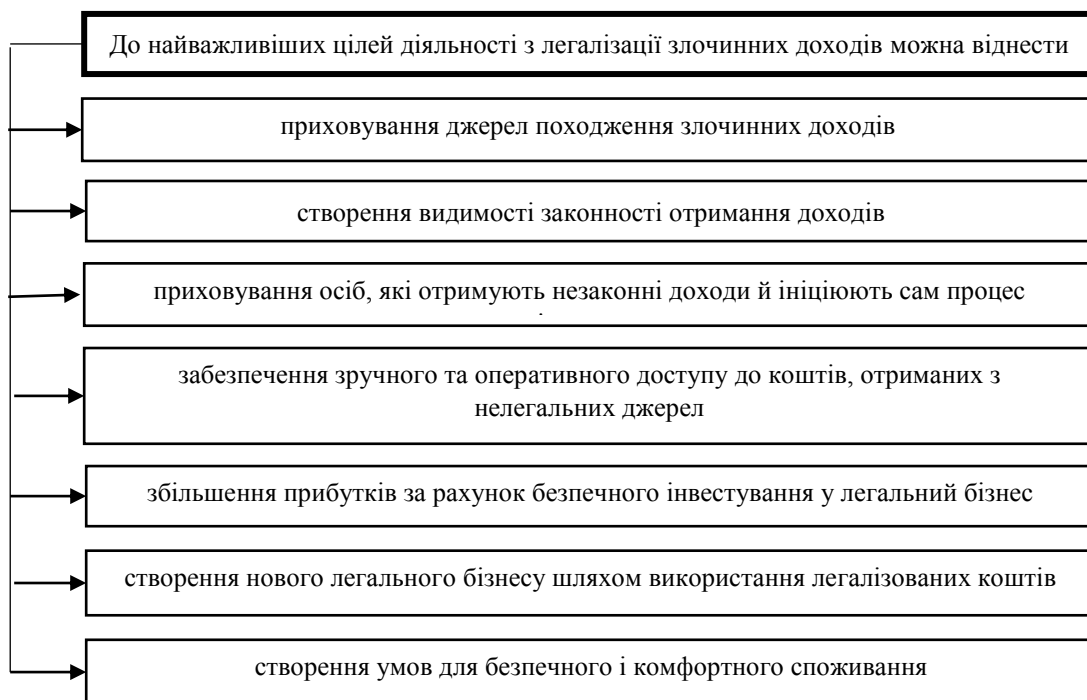

Рис. 1.

Мотиви діяльності з легалізації злочинних доходів

Сам процес «відмивання» грошей доволі складний. Втім, операції по «відмиванню» - це, зазвичай, легальні фінансові операції, але походження коштів, що в них використовуються, є злочинним. Сьогодні до злочинних доходів відносять кошти, одержані від нелегальної торгівлі зброєю, наркотиками, людьми, контрабандою, викрадення людей, несплати податків, а також отриманих в результаті злочинів у кредитно-банківській сфері, у сфері службової діяльності, хабарництвом, корупцією та інших незаконних джерел.

Відмивання грошей може відбуватися найрізноманітнішими шляхами - від розміщення невеликих сум на банківських рахунках до вкладення коштів в купівлю великих пакетів цінних паперів, нерухомості, предметів розкоші тощо. Маскування їх походження часто вимагає проведення складного ланцюга фінансових операцій. Отже, схем відмивання незаконних доходів існує велика кількість. Проте, небагато з них використовуються протягом тривалого часу: вони регулярно розкриваються правоохоронними та контролюючими органами. При цьому, розкриття існуючих схем призводить до швидкої появи нових, ще більш досконалих.

Значний рівень тіньової економіки, характерний для сучасної України, створює низку ризиків для комерційних банків у контексті високої ймовірності проведення операцій з коштами сумнівного походження. Маючи велику конкуренцію, банки намагаються частіше впроваджувати нові продукти та послуги, пропонувати своїм клієнтам нові фінансові інструменти. І саме їх доволі часто використовують для спекулятивних дій з метою отримання прибутків, приховування реальної вартості об'єктів, ухилення від сплати податків, а також для відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом.

Суттєве зменшення обсягів використання готівки і переведення більшої частини розрахунків в безготівкову форму сприяє максимально швидкому розміщенню незаконних коштів, які отримуються у формі готівки, у фінансовій установі для того, щоб уникнути підозр щодо джерел отримання доходу. Одним із найпростіших способів введення готівки в легальний обіг полягає у розміщенні їх на банківських рахунках. Фізичною особою відкриваються депозитні або інші рахунки в банківській установі, на які вноситься готівка, здобута злочинним шляхом, у тому числі на користь третіх осіб.

Поширеним способом відмивання коштів через банк є використання одиничних рахунків. Під виглядом певної фірми, досить часто новоствореної, відкриваються рахунки в різних банках, розділяючи «брудні» гроші на такі частини, які б не викликали підозр. Далі з ними здійснюють маніпуляції, що призводять до узаконення даних коштів.

Ще одним із поширених методів відмивання грошей через банк є нарахування виплат під виглядом заробітної плати чи винагороди (фінансової допомоги, компенсації, безвідсоткового кредиту тощо). За допомогою подібних операцій через банківські установи можуть відмиватись чи приховуватись від оподаткування значні суми коштів.

Наслідком наведених прикладів використання банку для легалізації кримінальних доходів є неминучі втрати, погіршення фінансового стану та навіть банкрутство. Передусім, такі втрати можуть бути зумовлені необхідністю сплати величезних штрафів за невиконання вимог чинного законодавства. Можлива конфіскація банківських активів правоохоронними органами у разі виявлення фактів проведення фінансових операцій з коштами, що мають кримінальне походження. Доведення участі банку в операціях, пов'язаних із відмиванням грошей, призводить до погіршення репутації банку на ринку, що відображається на зниженні курсу акцій, відмові від продовження спільної роботи з банками-кореспондентами, падінні кредитного рейтингу банку, скороченні числа клієнтів банку і т. д. Зростає ймовірність прийняття негативних для банківської установи судових рішень, які можуть мати своїм наслідком не лише фінансові втрати, а й відкликання ліцензії та припинення діяльності установи.

Кожен банк, який дбає про свою репутацію та несе свідому відповідальність за здійснення операцій, повинен дотримуватись як вимог чинної законодавчо-нормативної бази, так і міжнародних стандартів протидії відмиванню грошей.